

JUBILEA – ANNIVERSARIES – JUBILÄEN – ЮБИЛЕИ

DANUŠE KŠICOVÁ

ŽIVOT MEZI HUDBOU A FILOLOGIÍ

Docentku **Květuši Lepilovou**, jež se 9. dubna 2013 dožila v plné svě-
žesti sympatické osmdesátky, znám od studentských let na Filozofické
fakultě MU (1951–56), kde si zapsala stejné obory: bohemistiku a ru-
sistiku. Paralelně ještě studovala na hudební škole (u prof. M. Jánské
klavír, soukromě u Eduarda Hrubeše sólový zpěv) a studium ukončila
státní zkouškou ze hry na klavír a sólového zpěvu na konzervatoři (1953).
Maně se mi vybavuje obdobné vzdělání profesora Romana Mrázka, který
se poté stal předním lingvistou. Hudba nepochybně přispívá ke hluboké-
mu vjemu slova, jeho tvaru a znění – toho, bez čeho se dobrý filolog ne-
obejde. A jubilanтку hudba provázela doslova od peřinky. Již ve čtyřech
letech zpívala sólo ve sboru Jistebnických zpěváčků pod vedením svého
otce sbormistra Františka Lýska. Jako členka jeho Brněnského dětského
sboru pak poznala řadu významných osobností hudební kultury. Prožila
tak nezapomenutelné dětství, jehož pohoda se odrazila na celém jejím
charakteru. Dodnes to otcí vrací se zpěvačky jeho sborů péčí o hudební
odkaz sbormistra v Lýskově nadačním fondu v Brně (od r. 1994) i péčí
o Cenu Františka Lýska (od r. 1988 s Nadací Český hudební fond a s Uníí
českých pěveckých sborů v Praze). Otcovské kantorské geny se ostatně
projevily v profesní dráze jeho dcery. Sedmáct let působila na gymnázi-
ích ve Zlíně a Olomouci (1956–1973), kde navázala na pozapomenutou
tradiici předválečných středoškolských profesorů jak činností publikač-
ní, tak obhájením doktorátu r. 1971. Dovedla se prosadit i jako vyučující-

cí na olomoucké Filozofické fakultě (1973–1990). Roku 1983 obhájila na Karlově univerzitě docenturu poté, co o dva roky dříve získala tamtéž titul kandidátky věd. Léta plodné vědecké i organizační práce ji však čekala až na Filozofické fakultě Ostravské univerzity, kde v letech 1991–2005 prošla funkcemi vedoucí Katedry rusistiky a od r. 1999 vedoucí oddělení rusistiky při Katedře slavistiky. Ani po dosažení penzijního věku však neodešla na odpočinek. S velkým pracovním nasazením se pustila do práce, k níž získala průpravu v průběhu celého dosavadního života. Jejím novým působištěm se stal r. 2006 Kabinet rusistických studií Ústavu slavistiky FF Masarykovy univerzity v Brně, zajišťující doškolování středoškolských profesorů rusistiky, v němž působí dodnes, kdy záštitu nad organizací převzalo po Evropské unii na další pětiletí Ministerstvo školství ČR. Svoje organizační schopnosti K. Lepilová uplatňuje i v řadě odborných a vědeckých společností jako spoluzakládající *členka* pobočky ČAR FF OU (1991) a Slavistické společnosti Franka Wollmana, členka výboru České asociace slavistů v Brně, vědecké rady Slovanské knihovny Národní knihovny v Praze, Programové rady Festivalu Poodří Františka Lýska, správní rady Lýskova nadačního fondu v Brně (od 1994), správkyňe archivu Lýskova nadačního fondu v Brně aj.

Podobně systematická a plodná je i její práce věnovaná výzkumu textu a jeho čtenářské recepcce. Ingardenova filozofická koncepce komunikativní teorie vedla Lepilovou ke stále hlubší analýze postavy současného vnímatele, kterého sleduje od nejtútlejšího věku přes údobí adolescence až do dospělosti. Autorčiny manažerské schopnosti se ostatně projeví nejen ve funkci vedoucí ústavu, kdy se jí podařilo získat řadu grantů, ale i ve vlastním didakticko-experimentálním výzkumu. Z podnětu Ingardenovy studie o poznávání literárního díla jeho adresáty se K. Lepilová po knize *Konkretizace uměleckého textu a čtenářská aktivita* (1981) k tématu vrátila z pohledu ontogeneze řečové komunikace na pozadí estetických činností v projektu tzv. videodiagnostiky. Longitudinální výzkum řečové komunikace devíti dětí v průběhu 18 let, počínající vyprávěním pohádky v předčtenářské etapě prozrazuje, že zdroje úspěšného čtenářství lze hledat v raném dětství, kdy ji však předčasně přehluší internetové hry a internetová mateřština. Unikátní záznamy, jež vešly do devítidílného cyklu realizovaného metodou tzv. videodiagnostiky „*Vyprávějte si s námi*“ (1986–2004), byly natočeny v Audiovizuálním centru UP Olomouc po konzultacích s psychology a pedagogy UK Praha, MU Brno a UP. Koncepce projektu byla označena jako dosud v Evropě neznámá, videocyklus o skupině těchž devíti dětí, sledovaných od jejich tří let do jednadvaceti, byl oponován v zahraničí na konferencích v Nitře, Bra-

tislavě, Vídni, Utrechtu, Hamburgu a Petrohradu a ukončen r. 2004, rok před odchodem K. Lepilové z Ostravské univerzity. Děti z experimentu se staly maturanty a přecházely na vysoké školy a do praxe.

Ojedinělým výzkumem tak byl zmapován rozvoj dětské představivosti a fantazie na základě jejich řečové komunikace s textem. Bylo zjištěno, že vlivem nové technologické gramotnosti se brzy začal měnit i proces čtení: na webové stránce se čtenář totiž nepohybuje tradičně zleva doprava, nelistuje, ale téká očima po celé její ploše shora dolů. Jeho pozornost navíc rozptyluje vizuální nebo zvuková reklama. Uložit text do dlouhodobé paměti lze nejlépe v kontextu jiných informací a s dalšími myšlenkovými asociacemi až po čase. Ukázalo se, že čtenáři textu v tradiční knižní podobě si z něj pamatují více než ti, kdo je čtou na monitoru ve formě hypertextu. Čtení beletrie jako tzv. lineární čtení (ve srovnání se čtením hypertextu) dává dostatek času individuálnímu tempu čtenáře. Experimentálně získané poznatky dovedla K. Lepilová využít v systematicky publikovaných učebních textech (*Řečová komunikace verbální a neverbální*. 1998, 2001, 150 s.) i v řadě statí. Badatelka v nich zaznamenává vývoj současného čtenáře, ovlivňovaného od dětství vizuálními televizními či internetovými vjemy, a jejich dopadu na jeho vyjadřovací schopnosti. Systematicky propracovává teorii textu a kontextu, organizuje setkávání předních badatelů k diskusím u kulatého stolu a k následným vydáním stejnojmenných sborníků prací (*Text a kontext* 2003, 2008). Studuje postavení textu v čase a prostoru, kdy postava čtenáře dostává multimediální podobu. Dokládá to na zjištění, že nejlepší reklamou knihy je její následné zfilmování, vedoucí paradoxně teprve k aktu četby a k diskusím i mezi velmi mladými čtenáři – obdivovateli Harryho Pottera – hrdiny moderní kouzelné pohádky.

Další okruh zájmů K. Lepilové je spjat s jejím zaměřením filologickým, jež má rovněž výrazně pragmatický charakter. Svědčí o tom zvláště dvě publikace z posledního období, živě reagující na požadavky praxe (*Rusky na cesty*. 2007, 134 s. a *Přesvědčivá komunikace manažera a DVD*. 2009, 280 s.). Na narůstající potřebu výchovy mladých překladatelů a tlumočnicků ostatně Lepilová reagovala již za svého vedení Katedry rusistiky na FF OU, kde organizovala jak výzkum (*K cizojazyčné řečové komunikaci ve sféře podnikání*, 2004), tak výuku předmětů bakalářského a magisterského studia i setkávání studentů na vědeckých konferencích. Svě umělecké akribie pak využívala při psaní skript z oblasti ruské kultury (*Očerk ruské kultury*. 1996, 1998, 110 s.). K této tematice se ostatně vrací i v aktivitách projektu *Inovace postgraduálního vzdělávání učitelů ruštiny* (v Centru pro další vzdělávání učitelů

při Ústavu slavistiky. Srov. např. *Ruská kultura a umění – antologie. Příručka 2. Texty a CD*. 2010, 51 s.) a v některých konferenčních příspěvcích, otiskovaných v brněnských periodících. Osobně mne nejvíce zaujala její stať, srovnávající vztah Gogolovy *Ženitby* a jejího operního zpracování, upozorňující na světovou premiéru opery Bohuslava Martinů *Ženitba* v Národním divadle v Brně r. 2009 (Litteraria Humanitas 2010).

Nezbývá než popřát stále aktivní jubilantce hodně zdraví a elánu do dalších let a jejího tvůrčího přispívání k dobrému jménu naší alma mater, kde jsme se po letech opět setkaly na stejném pracovišti.